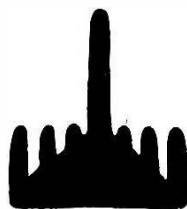

Årbok for Karmsund 1999-2000

Karmsund folkemuseum

Haugesund 2000

Haugesund Bok & Offset AS

Forsiden til programheftet til "Vår lille aprilspøk", 1951. Ill. Erik Mæland.

GLIMT FRA HAUGESUNDSREVVYENS HISTORIE

Per Qvale

Innledning

En meget populær lokal tradisjon kunne i mars 1999 feire sitt 100-årsjubileum. Den 8. mars 1899 kl. 20.00 ble nemlig den første Haugesundsrevyen oppført. Da jeg ikke kan se at det tidligere er publisert noen samlet historikk for Haugesundsrevyene, vil jeg i denne artikkelen gi en kortfattet oversikt over de lokale revyene fra den spede begynnelsen i 1899 og fram til jubileumsrevyen i 1954. Artikkelen gjør ikke krav på å gi noen fullstendig eller grundig historisk framstilling av vår lokale revyhistorie.

I mellomkrigstida ble det i tillegg til lokale revyer arrangert en rekke markeds-kabareter, aftenunderholdninger og lignende av frivillige lag og organisasjoner. Det var spesielt stor aktivitet i sildetida, når det var mye folk i byen. Som eksempel kan nevnes Turnforeningens og Haugesund Fjell-lags markeds-kabareter. Innholdet kunne være bl.a. oppføring av enkle amatørteaterstykker, musikalske innslag, men også mer lokalt pregede tekster og viser. Det kan derfor være usikkerhet om hva som bør tas med i en revyhistorie som dette. Jeg har valgt å utelate de forestillingene hvor ikke de lokale revyinnslagene utgjør hoved-innholdet.

Den første Haugesundsrevyen

Det var en turnerende teatergruppe, Charles Rolla-Tourneen, som spilte "*Mellem Silderisp og Torskenakker eller Haugesundsrevyen 1899*". Lokal Revyspøg med Viser, Kupletter og elektrisk Slutningstableau. OBS. Spesielt skreven for Haugesund", som det het i annonsen i Haugesunds Avis den 7. 3. 1899.

Avisa skriver i sin forhåndsomtale av samme dato:

Særlig er vi anmodet om at gjøre opmærksom paa den specielt for Haugesund skrevne Revy, der skal være meget fornøielig og omhandler Personer og Begivenheder fra Byens seneste Historie. Den avsluttes med et virkningsfuldt Tableau.

I teatergruppens første forestilling den 5. mars er imidlertid ikke Haugesunds-

revyen nevnt. Det kan dermed se ut som om *Mellem Silderisp og Torskenakker* er blitt laget på et par dager.

Den lokale revyen var ett av flere innslag i forestillingen, som ellers bl.a. inneholdt en humoristisk monolog. I annonse i Haugesunds Avis den 11. mars opplyses at det er siste forestilling og at revyen har vært en "stormende Sucess". Billettprisene var kr. 1,25, 0,75 og 0,50.

Men omtalen i Haugesunds Avis etter forestillingen den 8. mars var kortfattet og nøktern: "Rolla-Tourneen opførte igaar bl. a. førnævnte Revy, der slog godt an hos det forresten ikke videre talrige Publikum. Søndag absolut sidste Optræden. Revyen opføres. Ellers nyt Program." Det nærmere innhold eller form i denne aller første Haugesundsrevyen er ikke kjent. Det ser heller ikke ut til at revyen har satt særlige spor etter seg i lokalsamfunnet.

Dampskibsfeberen

Den 14. mars 1899, bare tre dager etter at Rollagruppen hadde hatt sin siste forestilling, sto en annonse med følgende ordlyd i Haugesunds Avis:

Godtemplarbazaren aabnes i aften kl. 7.

Program: "Eg aa Bjørnstjerne".

Dampskibsfeberen. Lokal-Farce med Sange i 1 akt.

Personerne:

Rossebø, Reder og Sildegrosserer

Jensine, hans Datter

Larsen, kommissionær

Torp, Avismand

Mørk, en Fremmed

Ola i Øinaa

Donnervettersen, berømt Kunstner

Luntesen, Bybud No. 3

(Handlingen foregaar i Haugesund paa Rossebøs kontor).

I avisens forhåndsomtale framheves det lokale orkester som særlig attraktivt ved forestillingen. Revyen ser ut til å ha fengst det lokale publikum. Den 16. 3. 1899 skriver Haugesunds Avis bl. a.: "I kveld gjentages efter Opfordring Lokal-farcen Dampskibsfeberen med nye Vers indlagt Sangene". Også i annonse den 18. 3. reklameres det med nye vers.

Det dramatiske Selskab gav først 2 enaktere, "Hos Bestemor" og "Et Uhyre" samt til Slut for 3dje gang den populære Lokalfarce "Dampskibsfeberen" skreven af en indenbys Mand, hvis beskedenhed imidlertid forbyder ham at offentliggjøre sit navn,

heter det i Haugesunds Avis' omtale den 21.3. Det heter videre: "og Lokalfarcen, der fik en ypperlig udførelse, satte publikums lattermuskler i uafbrudt bevægelse."

Godtemplarnes dramatiske selskap ble dannet i 1895 og var den mest aktive av Haugesunds teatergrupper omkring århundreskiftet. I årene 1898-1902 oppførte selskapet tretti skuespill og en revy, og ga i alt over hundre forestillinger.

Den beskjedne forfatteren av revyen viste seg i ettertid å være Lars Meling (1876-1951). Lars Meling er ellers kjent som forfatter av en rekke lokale viser og sanger som bl.a. "Ongane på Risøynå" og "Her ligg vår eigen gilde by". *Dampskibsfeberen* er den første egentlige Haugesundsrevyen, da den både ble skrevet og framført av lokale krefter.

Siste halvdel av 1890-tallet var en meget sterk vekstperiode for Haugesunds redere. Flåten økte raskt og fraktene nådde store høyder. *Dampskibsfeberen* tok opp denne høykonjunkturen i harsellerende stil.¹ Revyen vakte stor begeistring. En av grunnene til dette var at man mente å kjenne igjen byens daværende kjendiser i karikert form.

Nils Sund skriver i boka *Eg minnest* (1951):

*Der var mange goe typer på skipsreiarar og jobberar i revyen, men det var harmlaust så ingen blei fornærma. Ein kveld kom gamle Stener Hervik stabbanes nordøve gatå. "Kor ska dokke hen, Hervig", var det ein som spurde. "Eg ska på godtemplaren. Dei seie dei spela meg der og nå vil eg sjå koss dei får det te."*²

Dampskibsfeberen ble omarbeidet og tilført nye innslag og oppført også året etter på godtemplarbasaren.

Oscar Skarsgaard

Den kanskje mest markante profilen i Haugesundsrevyens tidlige historie var Oscar Skarsgaard (1878-1959). Skarsgaard hadde en god og ofte krass penn. Han utga vittighetsbladet *Klodsmajoren* i årene 1913-17, 1919 og 1927. Bladet var meget populært, ikke minst på grunn av Skarsgaards ofte respektløse beskrivelse av byens notabiliteter.³ Oscar Skarsgaard utga også diktsamlingen *Under hjernens og hjertets impulser* (1933).

Skarsgaard skrev revyene *Pigtraa'en* (1910), *Fiskerne* (1920) og *Silderisp* (1923).

Oscar Skarsgaard i tegneren Karl A. Østensjøs strek for Haugesunds Avis.

Han sto også selv på scenen i revyene og dannet sammen med Richard Stange en fryktet og elsket duo. Skarsgaards revyviser deler ut både ris og ros. I "Konstabelens vise" fra *Pigtraa'en* fyrer han løs:

*Vor Haugesund mangla gudhjelpemeg alt
fra "grønt hus" til turnhall og festhus
og fiskerifondet, er blet meg fortalt,
maa holla kommunen med pesthus
og brandstasjon, toldbu og posthus og sligt,
de' komme vel eingong – "post festus";
men alt detta here e' ingenting ligt
mot savnet av raad- og arresthus.*

I den samme revyen synger han også visa "Haugesunds pris", som er en hyllest til hjembyen.

I *Fiskerne* innførte Skarsgaard og Stange en tradisjon som har holdt seg som fast revyinnslag helt til i dag. De hadde på seg full oljehyre og stilte seg opp som statuen *Fiskerne* på sin sokkel i Kaibakken og kommenterte byen og borgerne.⁴ Det fortelles at fiskerne Skarsgaard og Stange forholdt seg nokså fritt til manus. På en forestilling tok Stange opp et tema med Skarsgaard, men denne var ikke helt med. Stange utbrøt da fra sin sokkel: - Du e gudhjelpemeg lika tjokke i håve så NN, så sitte her på fyste benk!⁵ Det kunne altså være risikabelt å være publikum på den tid. For øvrig ble kulissene til *Fiskerne* laget av den kjente haugesundsmaleren Bjarne Halvorsen.

"Fiskarane" har vært brukt i utallige revyer oppgjennom tidene, alltid med tidsaktuelle temaer som dialog. Her fra "Jubileumsrevyen" med de to godt drevne i "faget" Asbjørn Udstuen og Einar Jørgensen. Foto: p. e.

I likhet med Skarsgaards foregående revyer, gikk også *Silderisp*, "Haugesundsrevy med sange i 2 akter" for fulle hus. I annonse i Haugesunds Dagblad den 9. 11. 1923 opplyses at handlingen foregår på kaien i Haugesund i 1923. I revyen finner vi viser som ble meget populære, bl. a. "Til vaarsildens pris" og "Mor Haugesunds klagesang". Den sistnevnte begynner slik:

*I Haugesund i gamle da'r
va livet morsomt at leva,
for solskin var der paa kvar en gar
kor trongt enn folket streva.
Fra Havnaberg lød sang og skoi
Naar skuter seilene heiste.
Fra ankerspil lød hiv og hoi
Naar skib på langfart reiste.⁶*

Oscar Skarsgaard skal også ha medvirket i Turnforeningens revy i 1930, *Sild og dill*.

Den gyldne lyre

Mannskoret av 1914 sto i årene 1921 – 1926 bak en rekke arrangementer og revyer med det klingende fellesnavnet *Den gyldne lyre*. Bakgrunnen for arrangementene var at koret etter å ha arrangert Vestlandsk sangerstevne i Haugesund i 1920 hadde en udekket kassakredittgjeld på hele kr. 15.000. Dette var et meget stort beløp den gangen, og koret måtte virkelig bruke all sin oppfinnsomhet for å finne en måte å skaffe penger på. Svaret ble årvisse kabareter i beste sildetida i januar/februar under navnet *Den gyldne lyre*.

Det var ikke småtterier publikum fikk med seg. Programmet varierte fra dag til dag. *Den gyldne lyres* program for 1921 besto første dag av følgende: 1. avdeling: 1. Musikk, 2. Prolog, 3. Mannskorsang, 4. Flygelmusikk av frk. Ingebjørg Torgersen, 5. Mannskoret, kor, bassolo og flygel. Kaares sang. 2. avdeling: 1. Dans a la serpentine, 2. Visesanger, 3. Zoologisk foredrag, 4. Jazzband, 5. Den gyldne lyres kino. Film superbe. Den neste kvelden var ett av innslagene premiere på revyen *Vandposten*, som i følge avisomtalen var høyst aktuell og slo meget godt an. Visene ble foredratt med det rette humør og høstet brakende bifall. Av innslag ved senere forestillinger i 1921 kan nevnes bl.a. boksekamp, sirkus og en lyntegner som karikerte kjente personer i Haugesund. Lyren var fra første dag en gedigen publikumssuksess. I april 1921 dro den også på turne til Kopervik.⁷

Året etter ble *Den gyldne lyre* arrangert på nytt. Revyen dette året het *Drømmen ved Smedesundet*. Dette året oppførte man også en oppsetning basert på Bellmannsanger og "En aften i haremte," "en fantastisk og fortryllende dans" med 6

Bilde fra en av revygruppen "Den gyldne lyre" sine oppsetninger. Her fra teaterstykket "Pappa har gitt lov", 28. februar 1921. Sittende fra høyre: Erna Eide, (g. Buvig), Mathias Moksheim, fru Sparre, Sverre Andersen. Stående fra høyre: Johanne Buvig, (g. Bertelsen), Sigrid Østensjø, (g. Tjelle), Paul Backer, fru Johanne Røthing, Dagmar Eide, iscenesetter og sufflør.

Foto: Karmsund folkemuseum, f. a. 78.

damer i hovedrollen. I likhet med året før trakk lyren også i 1922 fulle hus.

Også i 1923 ble *Den gyldne lyre* arrangert med stor suksess, mens arrangementet i 1924 innskrenket seg til 2 forestillinger med fulle hus. I 1925 ble bl.a. lokalrevyen *Fra lørdag aften til søndag morgen* framført. I revyen opptrådte kjente borgere på et av byens gatehjørner. Som vanlig slo revyen svært godt an, da de karikerte medborgerne var godt gjenkjennelige. Den store stjernen i 1925 var Eigil Krogh, som ble kalt Haugesunds Ernst Rolf.

I 1926 samlet lyren på nytt fulle hus. Revyen dette året het *Hvorfor ikke*. Også dette året var det Eigil Krogh som var den store skikkelsen på scenen, både i revyen og med egne sangnummer. Etter oppsettingene i 1926 hadde Mannskoret av 1914 tjent penger nok til å nedbetale sin gjeld, og *Den gyldne lyre* gikk dermed over i historien.⁸

Turnforeningen

Også andre lag og foreninger i Haugesund arrangerte lokale revyer. Blant disse var Haugesund Turnforening, som alt fra 1893 av hadde arrangert basarer og markeder. Laget framførte opp gjennom årene både lystspill, operetter og revyer.

Turnforeningen arrangerte i 1925 revyen *Say*. I Haugesunds Avis' omtale heter det bl.a. at revyen samlet nesten fulle hus og at den i enkelte ting slo godt an, "men noen partier burde heller vært utelatt, plattheter passerer ikke engang i en revy. Både musikken og de opptredende fikk fortjent bifall. De innlagte viser gjorde sig godt."⁹

Også revyen *Sild og dill* fra 1930 sto turnforeningen bak, en revy som trakk et så stort publikum at det måtte settes opp flere ekstraforestillinger. Revyen ble skrevet da striden omkring opprettelsen av sildesalgslaget var på sitt høyeste. Tekstforfatter var Øistein Egeland Eriksen. I revyen finner vi kjente viser som "Sørhauggutts generaloppgjør" og "Strilabøs selvbiografi".¹⁰ Turnforeningen sto også bak en revy i 1931 og oppførte *Smil med oss* i 1936.¹¹ Revyen hadde to akter og harselerte bl. a. i visa "Det er simpelthen umulig" over den suksessrike *Messerevyen* fra året før.

HILs aftenunderholdning

HIL arrangerte på 1930-tallet såkalte aftenunderholdninger. Primus motor var Alf Bergin. I programskriftet til *Byens ansikt* (1935), heter det bl.a. i innledningen: "Under dette navn serverer HIL en rekke viser og sketsjer med et sterkt lokalt preg. Underholdningen er ikke på noen måte pretensiøs. Alle de opptredende er amatører. Dekorationsmaler og forfatter er amatører(...) Vi håper at de modeller vi har tillatt oss å benytte ikke har noe å bemerke til den karakteristikk vi har gitt dem. Selvfølgelig, en brodd er der jo, men alt er holdt i en sømmelig tone."¹² *Byens ansikt* hadde to akter. Forfatter var Alf Bergin, med kunstnernavnet Bob. Visa "Haugesund, du er", som ble framført på revyen, ble en lokal slager som fortsatt er kjent og brukt til allsang.

I 1938 oppførte HIL *Over alle grenser*.¹³ Også denne revyen hadde to akter. Som i *Byens ansikt* var de fleste involverte HIL-medlemmer. Egil Hervig sto for dekorasjonene, mens S. Boge Olsnes var kapellmester.

Forfatteren Alf Bergin i HILs revy "Over alle grenser", 1938.

Foto: p. e.

*Du borger fra byen her vest,
du har pinadø sove' for lenge.
Med optimismen står du til rest.
Med optimismen står du til rest,*

heter det bl. a. i Bobs "Opsang". Alf Bergin var også en sentral person i revyen *Så smiler vi litt*, som trolig ble oppført i 1934. Til denne revyen haddfe Bergin laget visa "Den flate hånd". Bakgrunnen for visa var en episode fra en feriekoloni i Skjold, der noen ulydige barn hadde fått bank av en ung assistent:

*han tok og tuktet hele stompen
med flate hånden over ...*

Hendelsen ble kjent gjennom avisoppslag, og egnet seg derfor som utgangspunkt for ei revyviser. I visa brukte Bergin "den flate hånd" også til å harsellere over Hitler.

Revyen skulle markedsføres med en plakat som viste Alf Bergin som hilste en Hitlerfigur med utstrakt arm. Plakaten skulle stilles ut i butikken hos Nils Sund. Straks plakaten var på plass, kom det telefon fra det tyske konsulatet om at Hitlerfiguren måtte fjernes. Dette ble omgående gjort ved at Hitlerfiguren ble skåret nøyaktig ut slik at konturene sto igjen. Plakaten fikk nå tilleggsteksten: "Fjernet etter ordre fra det tyske konsulatet." Straks etter kom det en ny telefon fra konsulatet som påbød straks å sette Hitler på plass på plakaten igjen.¹⁴

Eivind Hauge

Den store Haugesundsrevyen i 1930-årene var nok likevel *Messerevyen* i 1935. Dette året ble det arrangert en stor varemesse i Haugesund, og revyen ble arrangert i tilknytning til denne. Alle tekstene i revyen ble skrevet av den knapt tjue år gamle Eivind Hauge (1915-1970), som skrev viser og sketsjer under psevdonymet Long Fellow. I revyen, som hadde to akter, medvirket fru Meyer Hauge ved innstudering av dansene, danserinnen Edith Rabinowitz og et ti manns jazzband under ledelse av Mathias Folgerø. Dekorasjonene var laget av Bjarne Halvorsen og Netland.¹⁵

Den mest kjente revyvisa i *Messerevyen* var nok "Haugesund som før". Mange haugesundere vil nikke gjenkjennende til strofer som denne:

*Karl Jacobsen han feide fremdeles for sin dør,
ja, du er Haugesund som før –
Og Karlufs havaneser hadde ordfører-odør,
ja, du er Haugesund som før.*

*Jeg tenkte: Hvordan står det til med kunstkritikken,
og håpet at det stod til liv med musikken.
Ja, se der kommer Blomquist, musikkens direktør!
Jo, du er Haugesund som før.*

Også "Alt for syksessen (Messevisa)" ble folkeeie med refrenget:

*For på denna messen
må en gjør alt for syksessen.
Ja, i disse festens da'r
må einkvar
jaggu se å vise fram det lille som han har,
La se vi klarer
å vise vi er norske varer.
Hadde vi bare kunn't
Sku' vi hatt varemesse året rundt.*

Eivind Hauge sto også bak *Blås i refrenget*, som trolig ble oppført i 1934. Oppsetningen kan neppe karakteriseres som revy, da den hadde diverse rent musikalske innslag, to viser av Eivind Hauge samt to farser, hvorav en forfattet av Hauge.

Derimot må det være riktig å kalle *Formye av det go'e* en Haugesundsrevy av godt, gammelt merke. Revyen ble trolig oppført i 1936. Den var skrevet av Eivind Hauge og Alf Bergin og hadde to akter. Visene "Blås i refrenget" og "Får jeg lov å være med" som ble oppført ved oppsetningen i 1934, er også kommet med i revyen.¹⁶

Av tekstene merker man seg ellers Hauges "En stille flirt", som peker fram mot 2. verdenskrig. Her heter det bl.a.:

*Frekhet
plus en smule kjekhet
og det nonchalante, det gaar slag i slag.
Mange
har nu flere gange
optraatt som charmør,
flirtet nord og sør
baade natt og dag.
Og Hr. Quisling sender saa pikant
et lite smil til Hitlerland:
Det er hvad man kaller en stille flirt.*

Eivind Hauges revyviser er preget av formsikker eleganse og har ofte et

student- og chat noir-preg. De fleste av visene hans har likevel en solid lokal forankring. Eivind Hauge utga for øvrig novellesamlingen *Passasjeren* (1941) og diktsamlingen *Kommer du* (1960).

2. verdenskrig

Under 2. verdenskrig ble det av gode grunner kun oppført en Haugesundsrevy: *Det kommer en vår* fra 1941. Revyen hadde som vanlig to akter og var skrevet av Jens Lindeland og Alf Bergin. Anton Larsen var kapellmester og Sverre Netland laget dekorasjonene. Inntektene fra revyen skulle gå til Røde kors hjelpekorps.¹⁷

Revyen ble spilt for to fulle hus den 9. 1. Inntektene gikk da til Nasjonalhjelpen. Forestillingen ble gjentatt den 16. 1. og denne gang tilfalt inntektene Røde Kors.

Av innslagene i revyen skal nevnes Peer Gynt-parodien "Dårekisten", der dårekisten var rasjoneringskontoret. Den sterkt nasjonalromantiske "Norge – vårt land" avsluttes med et vers som siterte første vers av nasjonalsangen! Trass i at revyen var forhåndssensurert av Gestapo, slapp altså en rekke numre med dobbeltbetydning igjennom og revyen ble meget godt mottatt. Ingarth Folgerø, Asbjørn Udstuen og Jens Lindeland ble arrestert etter siste forestilling. Det ble for drøyt, likevel. Alf Bergin, som også skulle arresteres, slapp unna. Han omkom ellers kort tid senere sammen med flere andre nordmenn på flukt over Nordsjøen til England.

Etter krigen

Etter krigen ble det på 1940-tallet oppført revyer som perler på en snor:

Byen og vi ble i 1946 satt opp av Jens Lindeland og Asbjørn Udstuen og med Henning Åse som kapellmester. Her ble bl.a. Bergins vise "Haugesund, du er" fra 1935 ble trukket fram igjen.

Inntektene fra *Mot vår igjen* (1947) gikk til Tuberkuløses Hjelpeorganisasjon, avd. 4. Denne revyen var satt opp av Gilbert Helgeland, mens Erik Mæland sto for dekorasjonene og Henning Åse fortsatt var kapellmester.

Vår nye melodi fra 1948 av Jens Lindeland, Inghart Folgerø og Asbjørn Udstuen jr. og med Henning Åse som musikkansvarlig. På denne revyen ble bl.a. Henning Åses lokale slager "Du vant mitt hjerte med ditt smil" oppført for første gang.

Smil over byen (1949) var også satt opp av Gilbert Helgeland og hadde samme dekoratør og kapellmester som ved forrige revy. Inntektene fra denne revyen gikk til Mannskoret av 1914 som planla tur til USA. Av kjente viser i denne revyen kan nevnes "Jeg vet en by så herlig" av Bertil Svendsen og Jon Hovdas "Trøsjøen", som ble framført av Einar Jørgensen.¹⁸

"Herrebaletten" fra "Smil over byen".

Foto: p. e.

1950-tallet

I 1951 ble *Vår lille aprilspøk* satt opp. Bak revyen sto Kjell Stange, Erik Mæland, Arne Carlsen og Einar Jørgensen. Lorentz Reitan var kapellmester. Revyen ble lagt til månen for derved å få se Haugesund og haugesunderne i fugleperspektiv.

Det store høydepunktet i denne perioden var nok likevel jubileumsrevyen ved Haugesunds 100-årsfest i 1954: *På med flossen*. Bak oppsetningen sto de samme som laget *Vår lille aprilspøk*. "Jubileumsvalsen" (Du evig unge Haugesund) av Kjell Stange til musikk av Henning Åse ble uroppført på denne revyen.¹⁹

Etter den store suksessen med *På med flossen* stoppet Haugesundsrevyene opp i de neste 20 år. Først i 1974 ble tradisjonen tatt opp igjen med *Eg og deg og Ola Flytt*, som også ble en gedigen publikumssuksess. Etter dette er det blitt arrangert en lang rekke Haugesundsrevyer. Da revyene fra 1974 er så pass nye at de antas å være kjent av svært mange, unnlater jeg å behandle disse nærmere i denne artikkelen.

Oppsummering

Har så Haugesundsrevyen endret seg siden den spede oppstart for 100 år siden? Det sentrale kjennetegn ved Haugesundsrevyene er at de behandler lokale hendelser og personer. Dette har neppe endret seg mye siden 1899. Det er grunn til å tro at den politiske og sosiale brodd har variert mye, fra det helt harmløse og til den krasse satire. Etter mitt syn står Oscar Skarsgaard i sine beste tekster som en god representant for den sosiale kritikk. Revyen under 2. verdenskrig er et eksempel på at revyene også kunne ha en politisk funksjon. Det aller meste av

revytekstene er likevel underholdning uten særlig brodd. Alle revyer som jeg har lest, har også med tekster som er mer eller mindre kritikkfrie lovprisning av Haugesund og haugesundere. Dette sterkt lokalpatriotiske aspektet hører også med i dag, og heller ikke her synes det å ha skjedd de store forandringer.

Med unntak av *Mellem silderisp og torskenakker*, er revyene skrevet av lokale forfattere. De er også blitt framført av lokale amatørskuespillere og –musikere. Lengden på revyene synes å ha variert temmelig mye. Begge revyene i 1899 var ett av flere innslag på kveldens forestilling, og det samme så vi under *Den gyldne lyre*. De fleste revyene ser likevel ut til å ha vært helaftens forestillinger i to akter. Det er også grunn til å anta at lyd, lys og scenetekniske effekter er langt bedre i dag enn tidligere. En historie om den tidlige revystjernen Richard Stange illustrerer de tekniske problemer man kunne ha på den tiden. Stange skulle illudere åndemaning under en av turnforeningens forestillinger. Han ble iført trikot som det skulle tegnes et skjelett med fosfor på, slik at dette skulle lyse opp i den mørke salen. Gnidningen mot ulltrikoten førte imidlertid til at fosforet tok fyr og røyken veltet ut under forteppet. Det hele forløp i beste laget, men åndemaningsnummeret ble etter dette forbudt av brannvesenet.²⁰

Vi har sett at lag med andre hovedformål enn revy og teater som godtemplaren, turnforeningen og HIL satte opp en lang rekke revyer før krigen. Fra 1940-tallet av har det stort sett vært egne revy- eller teatergrupper som har stått for oppsetningene. En viktig grunn til at frivillige lag og organisasjoner satte opp revyer, var nok at dette kunne skaffe kjærkomne inntekter til laget. *Den gyldne lyre* er et typisk eksempel på dette. En rekke revyer på 1930- og 1940-tallet hadde som formål å støtte gode formål. Et eksempel på dette er *Mot vår igjen*, hvor overskuddet gikk til å hjelpe de tuberkuløse.

Haugesundsrevyene har hele tiden representert et folkelig og kreativt innslag i det lokale kulturliv. Et innslag som byens innbyggere har visst å sette stor pris på. Derfor er også revyene etter mitt syn verd en liten og upretensiøs historie som denne ved fylte 100 år.

Noter

1. Se Reidar Østensjø. *Haugesund 1896-1913: bind II*. Hgsd. 1993 s. 103 og 349-353.
2. Nils Sund. *Eg minnest*. 1951 s. 131-132.
3. Skarsgaard utga i 1918 *Klodsmajorens viser og vers*. Her er også tatt med revyvisene fra *Pigtraaen*.
4. Fortalt av Otto Skarsgaard 18. 4. 1974.
5. «Teaterliv» i Haugesund, Haugesunds Avis 3. 12. 1945.
6. Gjengitt etter trykte viseheftet til *Silderisp* (1923).
7. Viseheftet til *Vandposten* finnes i Haugesund folkebibliotek.
8. Se H. Dybdahl-Henriksen. *Sang- og musikklivet i Haugesund 1867-1945*, b. 1, Hgsd. 1947, s. 336-343.
9. Haugesunds Avis 30. 11. 1925.
10. Se Haugesund Turnforening 60 år 1890-28. september - 1950. Hgsd 1950, s. 107.
11. Tekster til revyen lånt av Sverre Netland, Haugesund.
12. Programhefte lånt av Sivert Alne, Haugesund.
13. Teksten til *Over alle grenser* lånt av Sivert Alne, Haugesund, programhefte lånt av Sivert Alne, Haugesund.
14. Opplysninger fra Sverre Netland, Haugesund.
15. Programhefte og tekster til *Messerevyen* lånt av Elisabeth Hauge, Oslo.
16. Programhefte til *Blås i refrenget* og *Formye av det goe* lånt av Elisabeth Hauge, Oslo. Visetekster til *Formye av det goe* lånt av Sverre Netland.
17. Programhefte med tekster lånt av Sverre Netland, Haugesund, som også har gitt de øverige opplysninger om revyen.
18. Programhefter til *Byen og vi*, *Vår melodi*, *Mot vår igjen* og *Smil over byen* finnes i Haugesund folkebibliotek.
19. Sufflørmappen til *Vår lille aprilspøk* og *På med flossen* er lånt av Kjell Stange, Haugesund.
20. «Teaterliv» i Haugesund, Haugesunds Avis 3. 12. 1945.